

References

1. Bekh I.D. Vykhovannya osobystosti. U 2 kn. Kn. 1. Osobystisno oriyentovanyu pidkhdid. Teoretyko-tekhnologichni zasady: Navch.-metod. posib.– K.: Lybid, 2003.– 278 s. Ivanenko A. Sotsializatsiya – osnovnyy chynnyk stanovlennya osobystosti // Novi tekhnolohiyi navchannya: Nauk. metod. zb. Vyp.. 23.– K., 1998.– S. 8.
2. Ivanenko A. Sotsializatsiya – osnovnyy chynnyk stanovlennya osobystosti // Novi tekhnolohiyi navchannya: Nauk. metod. zb. Vyp.. 23.– K., 1998.– S. 8.

3. Lukashevych M.P. Sotsializatsiya. Vykhovni mekhanizmy i tekhnolohiyi: Navch.-metod. posib.– K.: IZMN, 1998.– S. 55.
4. Olshansky D.V. Neformaly: Hrupovyy portret v interyeri.– M.: Pedahohika, 1990.– S. 11–18, 37–49.
5. Sotsialna pedahohika: Pidruchnyk / Za zah. red. A.Y. Kapskoyi.– K., 2003.– 256 s.

Надійшла до редколегії 19.10.17
Рецензована 25.10.17

О. Гук, канд. пед. наук, доц.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

V. Mykhaylenko, st. преподаватель

Военный институт телекоммуникаций и информатизации, Киев, Украина

МЕТОДЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО АКТИВНОЙ ЖИЗНЕННОЙ ПОЗИЦИИ ПОДРОСТКОВ

В статье обоснованы организационно-педагогические условия формирования социально активной жизненной позиции подростков, и выявлены следующие формы и методы работы – подростковой молодежи, основанные на активном взаимодействии партнерского сотрудничества педагогов с воспитанниками и обеспечивающие активизацию позиции подростков в процессе личностного становления.

Ключевые слова: подросток, социализация, неформальные объединения, формы и методы работы с подростками, направления совершенствования социализации подростков.

O. Guk, PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv, Ukraine

V. Mykhaylenko, senior teacher of department of military preparation

Military institute of telecommunications and informatization, Kyiv, Ukraine

METHODS OF FORMATION OF ADOLESCENTS' SOCIALLY ACTIVE LIFE POSITION

The given article provides the results of the research of teenagers socialization process in informal youth organizations. The research showed that the most effective methods working with teenagers are following: among pedagogical methods – the methods of consciousness formation, methods of activity organization, methods of stimulating activity, self-education method; among psychological methods – psychodiagnostic methods, psychotherapeutic methods, psycho-correction methods, psychological counseling and sociological methods – observation, survey methods, methods of document analysis, biographical method, expert evaluation; and methods of social work – social analysis, social street work, peer-to-peer method.

All of them aimed at the personality development of a teenagers-informal, stimulate their inner activity, self-knowledge, self-development and it is a prerequisite for the development of their social activity.

Keywords: teenager, socialization, informal associations, forms and methods of work with adolescents, directions of improvement of socialization of adolescents.

УДК 316:378.03

Л. Канішевська, д-р пед. наук, проф.
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Уточнено сутність феномена "ціннісне ставлення до здоров'я" як цілісної системи індивідуальних, вибіркового зв'язків особистості з різними явищами та предметами оточуючого середовища, що знаходить прояви у практичній життєдіяльності, емоціях і оцінках здоров'я. Розкрито шляхи формування ціннісного ставлення до здоров'я у студентської молоді.

Ключові слова: здоров'я, цінності, ставлення, ціннісне ставлення до здоров'я, студентська молодь.

Вступ. Збереження та зміцнення здоров'я у студентської молоді нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу, оскільки погіршення здоров'я молодого покоління зумовлено цілою низкою об'єктивних причин: зниження матеріального добробуту значної частини населення, погіршення екологічної ситуації, поширення серед молоді шкідливих звичок, відсутністю сформованої системи культури здоров'я в суспільстві.

У державних документах: Законах України "Про охорону дитинства", "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю", "Про заходи щодо протидії незаконному обігу наркотичних речовин, прекурсорів та зловживання ними", "Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення", "Концепції формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя дітей та молоді", Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Наказі Президента України "Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердженні здорового способу життя", Наказі Міністра охорони здоров'я України "Про поліпшення діяльності органів і закладів охорони здоров'я з питань здорового способу життя, гігієнічного виховання населення", акцентується увага на збереження та зміцнення здоров'я молодого покоління.

Студенти вищих навчальних закладів є найбільш перспективною віковою категорією щодо формування ціннісного ставлення до здоров'я, оскільки саме в цьому віці відбувається засвоєння основних обсягів інформації, вироблення стилю життя, проявляється індивідуальна свідомо активність у всіх сферах життєдіяльності.

Встановлено, що до 70 % студентів вищих навчальних закладів практично не використовують у своїй життєдіяльності або використовують неефективно такі важливі компоненти здорового способу життя, як: раціональна праця, раціональне харчування, раціональна рухова активність, відмова від шкідливих звичок, а це суттєво знижує резервні можливості їх організму (Р. Раєвський, С. Канішевський та ін.)

Мета статті – уточнити сутність феномена "ціннісне ставлення до здоров'я" та розкрити шляхи формування ціннісного ставлення до здоров'я у студентської молоді.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукових праць засвідчує, що питання збереження і зміцнення здоров'я і здорового способу життя студентської молоді знаходяться в центрі уваги дослідників різних галузей знань: соціологів – О. Балакірєва, О. Віцько, Т. Каменська, І. Кононов, Н. Мірошниченко, В. Подшивалкіна, І. Рущенко, Ю. Свєженцева, А. Сер-

дюк, В. Соболев та інші); медиків (М. Амосов, І. Брехман, М. Гончаренко, А. Лисицина, А. Хрипкова та інші); вчених-педагогів (Г. Апанасенко, Н. Баженова, В. Бобрицька, О. Дубогай, О. Єжова, С. Канишевський, С. Кириленко, В. Околелова, С. Омельченко, В. Оржеховська, С. Свириденко, І. Смолякова, С. Присяжнюк, Р. Раєвський, В. Сорокіна, Л. Сущенко, М. Філіппов, Т. Шаповалова та ін.).

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, спосіб життя – це спосіб існування людини, заснований на синтезі умов її індивідуальної історії життя й конкретними моделями поведінки. Відтак, "здорова модель поведінки" для даних конкретних умов зменшує ризик виникнення захворювання. Різні умови життя передбачають різні моделі "здорової поведінки" [1].

Уточнення сутності феномена "ціннісне ставлення до здоров'я" у студентської молоді передбачає розкриття складників цього узагальнюючого поняття, насамперед "здоров'я", "цінності", "ставлення", спосіб життя.

Дослідниця Л. Сущенко зазначає, що у визначенні категорії "здоров'я" користуються суб'єктивними або об'єктивними підходами й критеріями.

У першому випадку в основу поняття "здоров'я" покладено лише суб'єктивний стан індивіда. За іншого підходу, що апелює до об'єктивних критеріїв, здоров'я розглядається як стан структур і функціональних систем людського організму. Отже, у першому випадку, "бути здоровим" означає не мати будь-яких суб'єктивних скарг і відчувати повноту фізичних і духовних сил. За другого підходу, здоров'я визначається як нормальний фізіологічний стан, як оптимальне пристосування до вимог середовища, а хвороба – як функціональна чи органічна недостатність, як порушена пристосованість, тобто "поломка" адаптаційних механізмів організму [2, с. 25].

Поняття цінностей пов'язане з поняттям "значущість" чого-небудь (предмета, явища, властивості) в житті і діяльності людей щодо їхніх потреб, інтересів, цілей для конкретної особистості, суспільства з погляду того, наскільки цей предмет, явище, властивість здатні задовольняти певну потребу.

За визначенням тлумачного словника: "цінність – 1) позитивна чи негативна значущість об'єктів довкілля для людини, класу, групи, суспільства в цілому, що визначається не її властивостями самими по собі, а їхнім залученням у сферу людської життєдіяльності, інтересів і потреб, соціальних відносин. Критерій і способи оцінки цієї значущості виражаються в моральних принципах, нормах, ідеалах, настановленнях, цілях. Розрізняють матеріальні, суспільно-політичні та духовні цінності; позитивні і негативні цінності.

Уявлення про цінності (добро, справедливість, норми моралі, прогрес, свобода тощо) є соціальними, національними і загальнолюдськими..."; 2) те, що має певну матеріальну та духовну вартість" [3, с. 179].

Ставлення – це система індивідуальних, вибіркових, свідомих зв'язків особистості з дійсністю, що відображають взаємозалежність потреб особистості з предметами, об'єктами та явищами навколишнього світу й утворюються на основі життєвого досвіду з урахуванням перспективи [4, с. 52].

Ставлення людини до здоров'я складається як оцінка і усвідомлення значення здоров'я в людському житті та в суспільно-історичній практиці. Воно означає, з одного боку, морально-духовну позицію людини щодо здоров'я, а з іншого – практичне втілення знань про способи його збереження, тобто фіксує об'єктивно існуючий зв'язок між здоров'ям людини і людиною [5, с. 279].

Спосіб життя – це одна з найважливіших біосоціальних категорій, які інтегрують уявлення про певний тип

життєдіяльності людини. Вона характеризується особливостями повсякденного життя людини, які охоплюють її трудову діяльність, побут, форми використання вільного часу, задоволення матеріальних і духовних потреб, участь в громадському житті, норми і правила поведінки [6, с. 30].

Ведення здорового способу життя передбачає:

- прагнення до фізичної досконалості;
- досягнення духовної, психічної гармонії в житті;
- забезпечення повноцінного харчування;
- виключення з життя саморуйнівної поведінки (тютюнопаління, алкоголізму, наркоманії, гіподинамії тощо);
- дотримання правил особистої гігієни: загартування організму та його очищення тощо [7, с. 30].

Аналіз педагогічних досліджень дозволяє констатувати, що дослідники розглядають сутність феномену "формування ціннісного ставлення до здоров'я", як:

- позитивно забарвлене емоційне переживання суб'єктом своїх відносин із певним об'єктом, яке витікає з усвідомлення здатності цього об'єкта задовольняти певні потреби самого суб'єкта і яке виступає регулятором його включення у взаємодію з цим об'єктом навіть при наявності "перешкоджаючих чинників (О. Смакула);
- системне і динамічне особистісне утворення, що зумовлене певним рівнем спеціальних знань, наявністю соціально-духовних цінностей, отриманих під час навчання та самоосвіти, виховання й самовиховання, мотиваційно-ціннісні орієнтації, які мають втілення у практичній життєдіяльності (О. Масалова);

- системне та динамічне психічне утворення особистості на основі ціннісно-мотиваційної сфери і сукупності знань про здоров'я, яке відображається у свідомо обраному способі життя (О. Єжова);

- усвідомлена потреба у здоровому способі життя і побудові проекту роботи над собою в напрямку відновлення, збереження і примноження здоров'я (О. Сухомлинова).

Таким чином, трактування феномена "ціннісне ставлення до здоров'я" відбувається з позицій розгляду його як системного й динамічного психічного утворення особистості; системи вибіркових зв'язків організму із факторами довкілля.

Аналіз наукової літератури дозволяє уточнити визначення феномена "ціннісне ставлення до здоров'я" як цілісної системи індивідуальних, вибіркових зв'язків особистості з різними явищами та предметами оточуючого середовища, що знаходить прояви у практичній життєдіяльності, емоціях і оцінках здоров'я.

Формування ціннісного ставлення до здоров'я у студентської молоді розглядається як створення системи виховання, яке забезпечує усвідомлення цінності здоров'я в житті людини і формує переконання у необхідності планомірно підтримувати і зберігати його для загального розвитку особистості шляхом дотримання здорового способу життя [8, с. 166].

Одним із чинників формування у студентської молоді ціннісного ставлення до здоров'я є позааудиторна діяльність.

Позааудиторна діяльність – це система спеціально організованих заходів, невід'ємна складова навчально-виховного процесу вищого навчального закладу, що реалізується з метою створення умов для інтелектуального, духовного, естетичного, етичного розвитку студентів, їхньої самореалізації, задоволення потреб у вияві здібностей і нахилів, цілеспрямованої організації їхнього дозвілля, максимального задоволення пізнавальних і соціокультурних потреб [9, с. 65].

Висновки: Отже шляхами формування ціннісного ставлення до здоров'я у студентської молоді є: залу-

чення студентської молоді до фізкультурно-спортивної діяльності (відвідування спортивних гуртків, секцій, участь у спортивних змаганнях, заняття спортом поза ВНЗ, спортивний історико-культурний туризм, професійний спорт та інші); засвоєння студентами філософської, методологічної, теоретичної інформації в галузі формування, збереження і зміцнення здоров'я; оволодіння студентською молоддю способами використання одержаної інформації для правильного вибору оздоровчих систем і практик у сфері збереження і зміцнення здоров'я; поглиблення знань про взаємозв'язки фізичного, психічного і соціального здоров'я; усвідомлення здоров'я як здатності до самозбереження; формування цінності здорового способу життя, сталої мотивації на дотримання його норм; уміння будувати і реалізовувати індивідуальну програму збереження і зміцнення здоров'я; дотримання рухового режиму, режиму дня, особистої гігієни; раціональне харчування; оптимальний режим праці та відпочинку; формування впевненості у собі, підвищення самооцінки; формування уміння попереджати і вирішувати конфлікти; дотримання культури спілкування; культури сексуальної поведінки; навчання способів профілактики шкідливих звичок (тютюнопаління, вживання алкоголю, наркотичних, токсичних речовин); самозбереження здоров'я; опанування формами, засобами і методами збереження і зміцнення здоров'я дітей та учнівської молоді у подальшій життєдіяльності; формування уміння вести постійний контроль за станом свого організму; оволодіння способами використання одержаної інформації для правильного вибору оздоровчих систем і практик у сфері збереження і зміцнення здоров'я; використання активних, інтерактивних форм і методів, що зорієнтовані на особистісний розвиток і саморозвиток кожного учасника процесу освіти, вироблення творчого підходу до проблем, пов'язаних з формуванням ціннісного ставлення до здоров'я (експромт-диспути, лекції-діалоги, дискусії, мозковий штурм, імітаційні та рольові ігри, тренінги, виконання навчальних проєктів, конкурси студентських ідей, робота в малих групах тощо); підготовки кураторів академічних груп до формування ціннісного ставлення до здоров'я у студентів ВНЗ.

Проведене дослідження не вичерпує багатогранності теоретичних пошуків розв'язання проблем. Подальшого вивчення потребує питання вивчення стану сформованості ціннісного ставлення до здоров'я у студентської молоді.

Список використаних джерел

1. Лавриненко В. П. Социальное и биологическое в жизнедеятельности человека и некоторые вопросы здорового образа жизни / Лавриненко В. П., Изуткин Д. А. // Методологические и социальные проблемы медицины и биологии. – 1981. – Вып. 3. – С. 42–50.
2. Суценок Л. П. Здоровый способ життя людини як об'єкт соціального пізнання: дис. ... філософ. наук : спец. : 09.00.03 "Історія філософії" – Запоріжжя, 1997.
3. Тлумачний словник-довідник моральних та духовних понять і термінів: навч. посіб. / [уклад. О. А. Біда, Н. В. Орлова, Л. І. Прокопенко, Ю. В. Тимошенко; за ред. Л. І. Прокопенко]. – Черкаси: Вид. від ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2006.
4. Єжова О. О. Формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів: монографія / Ольга Олександрівна Єжова. – Суми: Вид-во МакДен, 2012.
5. Психологія здоров'я [ученик для вузів / под. ред. Г. С. Нікіфорова]. – Спб.: Питер, 2006.
6. Колесов Д. Б. Учителю о психологии и физиологии подростка / Колесов Д. Б., Мягков И. Д. – М.: Просвещение, 1986.
7. Безруких М. М. Здоровьесберегающая школа / М. М. Безруких. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2004.
8. Підготовка учнів інтернатних закладів до життєдіяльності у відкритому суспільстві: навч.-метод. посібник / [Л. В. Канишевська, Л. В. Кузьменко, С. О. Свириденко та інші]. – Кіровоград: Імекс – ЛТД, 2013.
9. Пернарівська Т. П. Формування у студентів готовності до гармонізації міжособистісних відносин у позааудиторній діяльності: дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 "Теорія і методика виховання" / Пернарівська Тетяна Петрівна. – К., 2015.

References

1. Lavrynenko V. P. Sotsyalnoe i byolohicheskoe v zhyznedeyatel'nosti cheloveka y nekotorye voprosy zdorovogo obraza zhynny / Lavrynenko V. P., Yzutkyn D. A. // Metodolohyeheskye y sotsyalnye problemy medytyny y byolohyy. – 1981. – Vyp. 3. – S. 42–50.
2. Sushchenko L. P. Zdorovyvy sposib zhyttya lyudyny yak obyekt sotsialnoho piznannya: dys. ... filosof. nauk : spets. : 09.00.03 "Istoriya filosofiyi" – Zaporizhzhya, 1997. – 185 s.
3. Tlumachnyy slovnyk-dovidnyk moralnykh ta dukhovnykh ponyat y terminiv: navch. posib. / [uklad. O. A. Bida, N. V. Orlova, L. I. Prokopenko, Yu. V. Tymoshenko; za red. L. I. Prokopenko]. – Cherkasy: Vyd. vid CHNU im. B. Khmelnytskoho, 2006. – 244 s.
4. Yezhova O. O. Formuvannya tsinnisnoho stavlennya do zdorovya v uchniv profesiyno-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv: monohrafiya / Olha Oleksandrivna Yezhova. – Sumy: Vyd-vo MakDen, 2012. – 412 s.
5. Psykholohiya zdorovya [uchenyk dlya vuzov / pod. red. H. S. Nikiforova]. – Spb.: Pyter, 2006. – 279 s.
6. Kolesov D. B. Uchytelyu o psykholohyy y fyziolohyy podrostka / Kolesov D. B., Myahkov Y. D. – M.: Prosveshchenye, 1986. – 80 s.
7. Bezrukykh M. M. Zdorovesberehayushchaya shkola / M. M. Bezrukykh. – M.: Moskovskyy psykholoho-sotsyalnyy ynstitut, 2004. – 240 s.
8. Pidhotovka uchniv internatnykh zakladiv do zhyttyedyalnosti u vidkrytomu suspilstvi: navch.-metod. posibnyk / [L. V. Kanishevskaya, L. V. Kuzmenko, S. O. Svyrydenko ta inshi]. – Kirovohrad: Imeks – LTD, 2013. – 336 s.
9. Pernaivskaya T. P. Formuvannya u studentiv hotovnosti do harmonizatsiyi mizhosobystisnykh vidnosyn u pozaaudytorniy diyalnosti: dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.07 "Teoriya i metodyka vykhovannya" / Pernaivskaya Tetyana Petrivna. – K., 2015. – 236 s.

Надійшла до редакції 20.09.17

Рецензована 25.09.17

Л. Канишевская, д-р пед. наук, проф.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев, Украина

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЦЕННОСТНОГО ОТНОШЕНИЯ К ЗДОРОВЬЮ У СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Уточнена сутність феномена "цінностне відношення до здоров'я" як цілостної системи індивідуальних, избирательних зв'язей особистості з різними явленнями та предметами оточуючої середовища, що знаходить проявлення в практичній життєдіяльності, емоціях та оцінках здоров'я. Розкриті шляхи формування ціннісного відношення до здоров'я у студентській молоді.

Ключові слова: здоров'я, цінності, відношення, цінностне відношення до здоров'я, студентська молодь.

L. Kanishevskaya, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

THEORETICAL ASPECTS OF THE STUDENTS' VALUE ATTITUDES TO HEALTH DEVELOPING

The article deals with an issue of "value attitude to health" as an integrated system of the individual, selective relationships with different objects and matter of the environment, which finds manifestation in practical vital functions and health assessments. The author shows methods of developing values of health of students.

This process includes involvement of student youth in physical culture and sports activities; the development of student's awareness in the ways of using the relevant information; picking health systems and practices in the field of preservation and strengthening of health; increasing knowledge about connections between physical, mental and social health; awareness of health as a self-preservation ability; the formation of the value of a healthy lifestyle.

Keywords: health, values, attitude, value attitude to health, students youth.